

Inhoudsopgave:

SYMPOSIUM IN JOEGOSLAVIË OVER HET WERELDSOCIALISME pag. 1

AANTEKENINGEN BIJ DE SOWJETRUSSISCHE INTERVENTIE
IN AFGHANISTAN pag. 5

SYMPOSIUM IN JOEGOSLAVIË OVER HET WERELDSOCIALISME

Begin oktober zijn in Cavtat in Joegoslavië 113 marxistische theoretici bijeengewees voor een symposium over "Subjectieve Krachten van het Socialisme". Het was het vierde symposium in een in 1976 op Joegoslavisch initiatief gestarte reeks handelend over "het socialisme in de moderne wereld".

De 113 theoretici - de meesten waren, aldus het Joegoslavische persbureau Tanyug, leden van "socialistische en communistische partijen" - waren afkomstig uit 57 landen in Europa, Afrika, Azië en Latijns Amerika. Zij namen echter niet als officiële partijafgevaardigden deel, maar waren uitsluitend op "persoonlijke titel" aanwezig. Onder hen konden zich dan ook deelnemers bevinden uit zowel de Sowjet-Unie als de Volksrepubliek China.

Van Joegoslavische zijde is dit symposium aangegrepen om bij monde van _____, lid van het Presidium van de Joegoslavische CP, haar onafhankelijke opstelling t.o.v. de andere CP-en en met name t.o.v. de CPSU nog eens te benadrukken.

De rede van _____

zette zich in zijn betoog af tegen opvattingen over "monolitische eenheid binnen de internationale communistische beweging", wees de gedachte aan een "leidend centrum" binnen deze beweging van de hand en onderstreepte nog eens de these van de "verschillende wegen naar het socialisme". Hij stelde dat communisten open moeten staan voor alle progressieve krachten in de wereld.

Deze zaken nader uitwerkend betoogde _____ dat de relaties tussen communistische partijen en tussen communistische landen - nu "de georganiseerde socialistische krachten (in vergelijking met vroeger) veel machtiger zijn geworden" - niet meer van dezelfde soort kunnen zijn als dat in het verleden het geval was. Hij maakte duidelijk dat in Joegoslavische opvattingen de samenwerking tussen "socialistische krachten" gebaseerd moet zijn op wat hij noemde "de algemene normen van democratische internationale relaties" en niet op "speciale principes van welke soort dan ook". "Internationale samenwerking", zo stelde hij,

daarbij citerend, "is slechts mogelijk onder gelijken". Gelijkheid, aldus , betekent echter respect voor onafhankelijkheid, soevereiniteit en niet-inmenging in de interne c.q. binnenlandse aangelegenheden van andere partijen en staten. Op basis daarvan kwam hij tot de uitspraak dat het ontoelaatbaar is om onafhankelijkheid en soevereiniteit te beschouwen als "een lagere vorm van wederzijdse relaties", een vorm die ondergeschikt is aan die waarin de relaties op "socialistische principes" zijn gebaseerd. Met deze uitspraak nam duidelijk afstand van het principe van het proletarisch (en het socialistisch) internationalisme, *) omdat dit - zoals hij zei - in het verleden was gaan betekenen dat slechts "die politiek, die beweging en die communistische partij als internationalistisch (werden beschouwd) die het primaat van de algemene belangen (d.w.z. van het wereldsocialisme) en van de wereldrevolutie erkenden". Dit leidde tot een "geïstitutionaliseerde, internationalistische revolutionaire beweging met aan het hoofd een sterk leidend centrum", wat weer rechtstreeks tot gevolg had dat er verschillende uitingsvormen van "politiek sectarisme" ontstonden. "De opvatting dat buiten de communistische beweging geen andere belangrijke socialistische krachten bestonden, is niet correct geweest. In het bijzonder is weerlegd", aldus , "dat internationalistische samenwerking en solidariteit slechts mogelijk is als alle revolutionaire krachten ondergeschikt zijn aan een machtig internationaal leidend centrum". In dit verband refereerde hij aan de paneuropese conferentie van CP- en van Oost-Berlijn (juni 1976) die een document aannam, waarin "gebroken werd met het oude idee van het proletarisch internationalisme" en dit principe vervangen werd door het op gelijkheid en gelijkwaardig-

---

*) Proletarisch internationalisme is het principe dat de relaties regelt tussen CP-en, deze verplicht tot steun aan elkaar, waarbij rekening gehouden moet worden met de ervaringen die door de verschillende partijen zijn opgedaan in hun strijd voor het socialisme. Impliciet betekent dit erkenning van de leidende rol van de CPSU, want dit is de partij met de meeste ervaring. Het socialistisch internationalisme is de toepassing van dit principe op de relaties tussen "socialistische landen en daarmee m.n. de erkenning van de leidende rol van de Sowjet-Unie binnen dit geheel.

heid van de partners stoelende begrip "internationale" of "internationalistische solidariteit" *). Na deze Berlijnconferentie betekent "internationalistische samenwerking" - aldus

- niet alleen maar samenwerking in de strijd tegen het imperialisme, maar ook strijd "tegen alle vormen van exploitatie en overheersing". Duidelijk had hij daarbij ook het bestaan van dat soort uitwassen op het oog in de relaties tussen communistische landen en tussen partijen, want - zo stelde hij elders - "..... er bestaan tegenstellingen binnen het socialisme ....., een gegeven dat bevestigd is door de strijd voor volledige onafhankelijkheid en voor werkelijk gelijkwaardige relaties".

Om deze problemen de wereld uit te helpen moet niet gegrepen worden naar het middel van de "monolitische eenheid van ideologische en politieke opvattingen", maar moet gestreefd worden naar nieuwe vormen van "multilaterale samenwerking", waarbij de principes van gelijkheid, onafhankelijkheid en soevereiniteit een cruciale rol spelen. In dit verband stelde het volstrekt verkeerd te vinden "het principe van onafhankelijkheid" als in strijd te beschouwen met "het principe van internationalistische solidariteit", wat volgens hem voortspuit uit de Sowjetopvatting dat "sterke benadrukking van nationale belangen of bijzonderheden" zou leiden tot "isolatie, d.w.z. tot het tegenovergestelde van internationale solidariteit". Slechts vrije landen en vrije partijen kunnen werkelijk bijdragen aan een op internationale solidariteit stoelende samenwerking. In het kader van die samenwerking moet er - aldus - ook ruimte zijn voor een dialoog tussen communisten, socialisten en sociaal-democraten.

Reaktie Sowjetgedelegeerde

Uiteraard riepen deze uitspraken van een reaktie op van de Sowjet-"afgevaardigde" op het symposium, , een marxistisch theoreticus die o.m. voor het tijdschrift van het CC-CPSU, Kommunist, ideologische artikelen schrijft.

verdedigde de ideologische opvattingen van het "werkelijke socialisme" zoals die worden aangehangen in de Sowjet-Unie en de andere bloklanden en verwierp daarbij

---

*) Overigens werd in het najaar van 1976 in een interview in Neues Deutschland door CPSU-CC-secretaris en plv. Politburolid "internationale solidariteit" identiek verklaard met "Proletarisch internationalisme"

's ideeën, zonder hem overigens met name te noemen. Uiteraard fulmineerde hij niet tegen de afwijzing door van een "leidend centrum" binnen de communistische wereldbeweging, want deze gedachte is ook door de CPSU al jaren geleden formeel losgelaten, o.m. tijdens de communistische wereldconferentie van 1969. In het communiqué van deze conferentie wordt immers uitdrukkelijk, overigens in een tussen-zinnetje, gesteld dat er geen "leidend centrum" meer bestaat.

richtte zijn verzet vooral tegen de Joegoslavische opvattingen over wie door communistische partijen als bondgenoten moeten worden geaccepteerd in de strijd voor de uiteindelijke overwinning van het "socialisme" in de hele wereld. Terwijl had betoogd dat "communisten" zich open zouden moeten stellen voor alle andere progressieve krachten in de wereld", waarschuwde tegen deze opvatting, daarbij betwijfelend dat "de revolutionaire overgang van kapitalisme naar socialisme" mogelijk was "zonder de politieke macht van de werken- de klasse, maar met de politieke macht van meerdere klassen". verzette zich derhalve tegen de samenwerking tot elke prijs tussen communisten en andere "progressieve krachten". Uiteraard is daar - in Sowjetopvattingen - geen bezwaar tegen als deze "progressieve krachten" in een dergelijke samenwerking de leidersrol van de CP (en dus in internationaal verband van de CPSU) onderschrijven, wat echter niet is wat de Joegoslaven willen. Begrijpelijk, want daarmee zou de Joegoslavische CP haar eigen onafhankelijke positie in het geding brengen. liet er geen onduidelijkheid over bestaan : hij achtte het noodzakelijk om te komen tot "allianties" met andere "progressieve krachten" die geïnteresseerd zijn "in vrede, sociale vooruitgang en socialisme in het algemeen", maar dan - zoals hij in zijn betoog meerdere malen liet blijken - zonder dat er pogingen gedaan worden de eigen opvattingen aan de andere partij op te leggen. Een dergelijke internationale verbreding zou echter - dat ligt voor de hand - de toch al aangetaste leidersrol van de CPSU verder ondergraven en dat is alleen al op pragmatische gronden voor de Sowjet-Unie onaanvaardbaar. Moskou zal er ongetwijfeld naar blijven streven om in de "strijd voor het wereldsocialisme" de beschikking te hebben over een front dat volledig door haar kan worden gecontroleerd.

AANTEKENINGEN BIJ DE SOWJETRUSSISCHE INTERVENTIE IN
AFGHANISTAN

Precedent

Door militair te interveniëren in de interne ontwikkelingen in Afghanistan is de Sowjet-Unie afgeweken van een buitenlands politieke gedragslijn, die zij sedert zij haar troepen in 1946 uit de Iraanse provincie Azerbeidjan terugtrok, consequent heeft gevolgd. Sedert 1946 heeft de Sowjet-Unie, behalve waar het haar oosteuropese satellietstaten betref, altijd uitsluitend de strijdkrachten van andere landen en nimmer haar eigen troepen buiten haar grenzen gebruikt om een buitenlands politiek doel te bereiken. Dat Russische militairen "officieus" en incidenteel betrokken zijn geweest bij militaire operaties in het Middenoosten, in Ethiopië en in Zuidoost-Azië mag waar zijn, maar dat is hier niet in het geding. De grensgevechten met China in 1969 kunnen ook niet worden aangevoerd als een afwijking van de gedragslijn, omdat deze gevechten volgens de Sowjet-Unie plaats vonden op haar eigen grondgebied.

Dat Moskou deze gedragslijn steeds zou blijven volgen is uiteraard nooit axiomatisch geweest, maar dit neemt niet weg dat de Sowjet-Unie eind 1979 een drempel heeft overschreden en dat hiermede bij de evaluatie van haar intenties in den vervolge rekening moet worden gehouden. Dat Afghanistan aan de Sowjet-Unie grenst en dat de Afghaanse strijdkrachten te zwak en/of onvoldoende betrouwbaar waren om de Sowjetrussische belangen zelf doeltreffend te behartigen, zal de rechtstreekse ingreep van Moskou wel verklaren. Feit blijft dat de ingreep in Afghanistan de imperialistische politiek van de Sowjet-Unie een nieuwe dimensie heeft gegeven. Een succesvol precedent kan dienen om de traditionele voorzichtigheid van de Sowjets te ondermijnen.

Timing

Het lijkt niet onredelijk te veronderstellen dat bij de timing van de interventie het moment waarop de NAVO het besluit betreffende het antwoord op de SS-20 zou nemen, een rol heeft gespeeld. Negatieve reacties in Westeuropa op de interventie waren in ieder geval wel te verwachten; minder fel wellicht dan die op de interventie in Tsjechoslowakije en korter van duur, maar niettemin beter na dan vóór het

NAVO-besluit te veroorzaken. De mogelijkheid om de interventie in Afghanistan door de tegenstanders van de modernisering van de NAVO kernwapens te laten interpreteren als een begrijpelijke verharding van de politiek van de oosteuropese supermacht, stond tegenover de aanreiking van een sterk argument aan de voorstanders van deze modernisering.

Voor wat betreft de relatie met Iran was het moment sedert het begin van de gijzeling van het Amerikaanse ambassadepersoneel in Teheran in zoverre gunstig, dat   zich al zo sterk op één duivel had vastgebeten dat zijn speelruimte om de gelovigen tegen de andere duivel te mobiliseren beperkt was. Op korte termijn kon bovendien een Sowjetrussisch veto in de Veiligheidsraad - met betrekking tot de door de Verenigde Staten bepleite economische sancties - de Afghaanse pil voor Iran wat vergulden. Zeker is dat de eerbied die de nieuwe Afghaanse machthebber   voor de Islam ten toon spreidt voorshands onbeperkt zal zijn.

Buitenlandse dreiging en schrikbewind

Dat aangevoerd werd, dat Afghanistan aan een buitenlandse bedreiging blootstond, is niet opmerkelijk. Zelfs toen het   -regiem in Tsjechoslowakije moest vallen, heette het op het eerste moment dat er een dreiging uitging van de Duitse Bondsrepubliek. Opmerkelijk is slechts dat snel zou blijken dat de tot dan als marxistisch-leninistische scherpslijper gehuldigde   , die - al ware het alleen chronologisch - formeel degene moet zijn geweest die om hulp zou hebben geroepen, een zo dubieuze rol ten behoeve van het Amerikaans imperialisme had gespeeld dat hij onmiddellijk moest worden geliquideerd. Zijn opvolger, die met de Sowjetrussische hulptroepen werd ingevlogen, heeft op 2 januari j.l. op een grote partijbijeenkomst medegedeeld dat   het gehele land in een "slachthuis" had veranderd. Hij heeft aangekondigd dat alle politieke gevangenen, behoudens enkele "spionnen, verraders en beulen" binnen enkele dagen zouden worden vrijgelaten. Op het eerste gezicht lijken dit niet veel te kunnen zijn, omdat   na de liquidatie van   herhaaldelijk gewag maakte van talrijke politieke gevangenen, die waren vrijgelaten. Maar wellicht waren die mededelingen niet betrouwbaar.

Broederlijke hulp

Voor wat betreft de formele rechtvaardiging van de Sowjetrussische ingreep, deze is te vinden in artikel 51 van het handvest van de Verenigde Naties, alsook in het vriendschapsverdrag tussen Afghanistan en de Sowjet-Unie.

heeft wel in zijn karakterisatie van de aard van de ontvangen bijstand hoopvol gesproken van "broederlijke hulp", maar hoewel Prawda uitgebreid citeerde, is de ingreep door de Sowjet-Unie zelf, niet als zodanig gekenschetst. Het is de Democratische Volkspartij van Afghanistan onder een goede leiding wel toevertrouwd het land, mits niet door het buitenland belaagd, in een "socialistische" koers te sturen, maar de revolutie van april 1978 was een "nationale democratische" en men is nog niet aan de tweede fase toe. Zodoende waren er amper "socialistische verworvenheden" die uit hoofde van het "socialistische internationalisme" moesten worden beschermd. Het lijkt niet meer dan een spel met woorden, maar wat in het Westen de "doctrine" heet, is slechts volgens toegepast. De Sowjets hebben het nog niet dienstig geacht het regiem tot de ideologische staat te verheffen, die een claim op deze doctrine als emolument in zich bergt.

Toen nog aan het bewind was werden door Moskou daartoe enige aanzetten gegeven, maar dit hield op toen het heft in handen nam. De wijze waarop 's machtsovername in de Sowjetpers wordt behandeld en de geïntensiveerde hulp van Moskou aan het Afghaanse regiem in zijn nieuwe samenstelling, zijn echter wel aanleiding om te veronderstellen dat in Afghanistan nu snel meer socialistische verworvenheden zullen kunnen worden gesignaleerd. Als alles goed gaat zal de "broederlijke hulp" echter niet op een zo drastische wijze hoeven te worden verleend als nu de bijstand krachtens het handvest van de Verenigde Naties.